

POSUŠJE

Koncert povodom završetka Godine vjere

Prigodom završetka Godine vjere, u župnoj crkvi u Posušju, 17. studenog 2013., održan je susret velikih župnih zborova. Misno slavlje predvodio je fra Mladen Vukšić, župnik ove župe.

Nastupili su zborovi: Zbor časnih sestara franjevki – Mostar; Zbor Krista Kralja – Čitluk; Zbor sv. Ante – Humac; Zbor Kraljice Mira – Međugorje; Zbor sv. Cecilije – Široki Brijeg; Zbor svetih Petra i Pavla – Mostar; Zbor sv. Paškala – Vitina; Zbor sv. Nikole Tavelića – Tomislavgrad; Zbor fra Grge Martića – Posušje.

Zborovi su pjevali pjesme, koje je napisao don Šime Marović, a prilagođene su za Godinu vjere: »Isuse Ti nam objavi«, »Vjerujem Tebi Gospode«, »Marijo uzor vjernice« i druge.

Uz lijepo i skladno pjevanje, zborovi su potvrdili da se uz višeglasno pjevanje može slaviti Bog na ovim našim prostorima.

s. Marina Ivanković

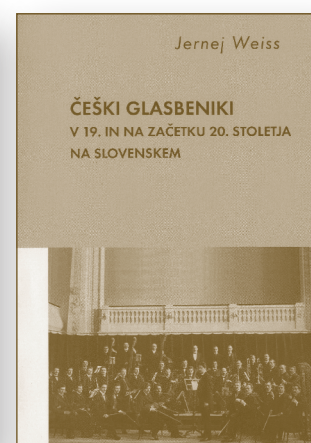
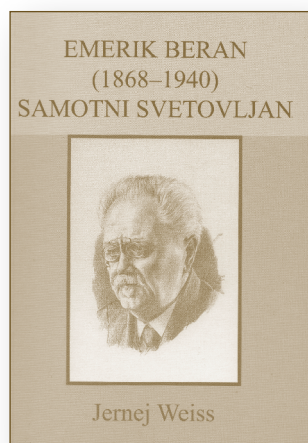
Franc Križnar

MUZIKOLOŠKI TRIPTIH – TRI KNJIŽNE NOVOSTI MUZIKOLOGA DR. JERNEJA WEISSA

Emerik Beran (1868. – 1940.): usamljeni kozmopolit

Emerik Beran (1868. – 1940.): usamljeni kozmopolit (200 str.) prva je knjiga iz Weissovog niza, kako sam naslov kaže. Ona opširno i precizno opisuje češkog skladatelja, violončelista i pedagoga Emerika Berana. Njegov život i rad počeo je u rodnoj Češkoj, a nastavio se u Sloveniji – u Mariboru i Ljubljani. Ondje je djelovao i živio te umro. Beran, pod pseudonimom Berow, rođen je 17. listopada 1868. u Brnu, u Češkoj, a umro je 11. ožujka 1940. u Ljubljani. Studij skladanja završio je 1888. kod slavnog skladatelja Leoša Janačka, na glazbenom konzervatoriju u rodnom Brnu, s kojim ga je vezalo dugogodišnje osobno i profesionalno prijateljstvo.

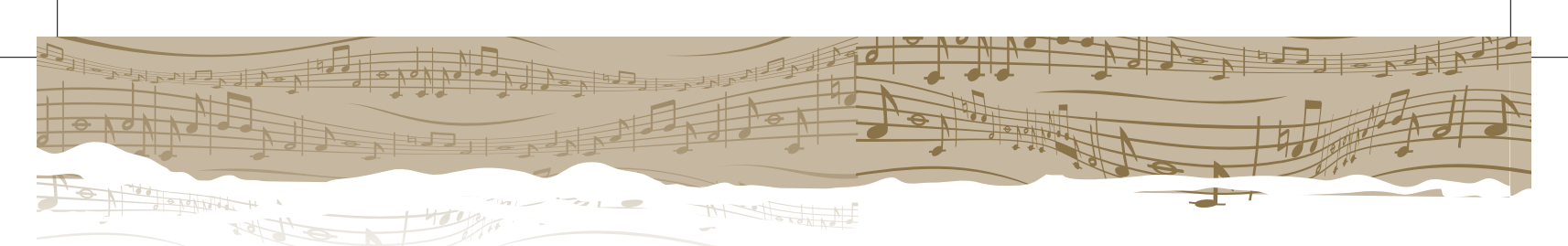
Beran se prvo zaposlio kao korepetitor i violončelist u

Na slovenskoj glazbenoj sceni od 2008. pa do danas nastaje izuzetan opus muzikologa mlađe, time i novije ljubljanske muzikološke škole na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Mariboru i na Akademiji za glazbu Sveučilišta u Ljubljani izvanrednog profesora dr. Jerneja Weissa (rođ. 1980. u Ljubljani). To su monografije o češkom skladatelju i violončelistu Emeriku Beranu (2008.) te o češkom violinistu Hansu Gerstneru (2010.), dok najnovije djelo sabire Weissova višegodišnja istraživanja češke glazbe u Sloveniji: Češki glazbenici u 19. i na početku 20. stoljeća u Sloveniji (2012.). Sve tri knjige izašle su u mariborskoj izdavačkoj kući »Litera«

brnskoj Operi (1890. – 1898.). Zatim se preselio u Maribor (u Sloveniju), tada već u okviru Austro-Ugarske Monarhije, i ostao tamo sve do svoje smrti (1940.), vezan uz slovensku glazbenu (re)produkciju, no i dalje u tijesnoj vezi s rodnom

Češkom, tj. Moravskom. U Mariboru je živio i djelovao punih 30 godina: u godinama 1898. – 1926. kao pedagog, profesor glazbe na Učiteljskoj školi, u razdoblju 1919. – 1926. kao učitelj violončela na školi Glazbene matice (Maribor) te kao

vođa zbora mariborske Čitao-
nice. Svojim radom puno je po-
stigao u podizanju tamošnjeg
glazbenog života.

Kasnije seli u Ljubljano, gdje
je 1928. – 1936. radio kao učitelj
glazbe i odgojio takozvanu
prvu generaciju potpuno profesio-
nalnih slovenskih violončelista.
U isto vrijeme djelovao je i kao skladatelj.
Za njegov opus je karakterističan kasni
novoromantički stil. Odlikuje ga
melodijska invencija i odlična
kompozicijska tehnika. Od Beranovih
radova na prvom mjestu je još uvijek
neizvedena i jedina opera *Meluzina*
(1896.). U okviru orkestarskih radova
najpopularnija Beranova djela su
omiljena *Žalobna simfonija* (1888.),
tri *Legende* (1889. – 1892.),
Idila (1893.), *Dumka* (1906.),
Skerco (1910.), dvije kantate:
Hymnus, za soliste, zbor i orkestar
(1891.), i *Rame*, za alt i orkestar
(1892.), *Madrigal*, za mješoviti
zbor, dva klarineta, dva roga,
dva fagota i kontrafagot (1900.),
a od komornih radova ima najviše
skladbi za glasovir i orgulje. Pisao
je i zborne kao i solo pjesme. Njegove
skladbe nastajale su u Češkoj i u
Sloveniji (Maribor i Ljubljana), a
najviše ih je objavio u vlastitom
izdanju te u slovenskom časopisu
Novi akordi (1901. – 1914.).

O svemu tome, kao i o drugim
činjenicama iz Beranovog života
i rada, piše i Weiss u svojoj knjizi.
Poslije uvodne misli slijedi prvi i
najopširniji dio knjige, pod naslovom
Emerik Beran i njegov skladateljski opus
(str. 13 – 94), koji je i slikovno i
kronološki uspoređan s tekstom.
Autor u *Bibliografskom pregledu
skladbi E. Berana* (str.

97 – 122) donosi cjelokupan (poznat)
popis skladateljevih djela, opremljen
brojnim bilješkama, kojih u cijeloj
knjizi ima točno 498!

Slijedi vrlo zanimljivo i dosada
neobjavljeno Beranovo *Zaboravljeno
dopisivanje među prijateljima: Leoš
Janaček (1854. – 1928.) i Emerik
Beran (1868. – 1940.)*. Kako stoji u
Weissovom napomeni: »taj dio teksta
bio je kao (samostalan) doprinos
predstavljen na »Royal Musical
Association Research Students' Conference«
u New Yorku 2005. godine (*Session:
Twentieth-Century Music*, 31. ožujak
2005.)«.

Nakon autorove *Završne riječi*
i prijevoda iste na engleski jezik
(*Summary*) slijedi još znanstveni
aparat: *Popis izvora i korištene
literature, Kazalo imena* i već
spomenute *Bilješke*. Oba recenzenta
knjige, ujedno i autorovi mentori,
Matjaž Barbo i John Tyrrell, zaključili
su suglasno da je knjiga važan, ne
samo nacionalni (slovenski), već i
međunarodni doprinos slovenskomu
povijesnoglazbenom pisanju.

Konačno možemo kazati da je to
novi pogled na djelo mariborskog
»stranca«, koji je ostavio iznimne
tragove u slovenskoj glazbenoj
reprodukciji (kao pedagog, dirigent,
...), a možda nešto manje u produkciji
i skladbama, iako je baš u taj segment
svog rada ulagao naročite napore.

Hans Gerstner (1851. – 1939.): život za glazbu

Druga knjiga iz Weissovog triptiha
objavljena je 2010. g. Kako naslov
kaže, radi se o dru-

goj monografiji, ovdje o sudetskom
Nijemcu, violinistu Hansu Gerstneru
(1851. – 1939.), koji je većinu svog
stvaralaštva na području violinizma
proživio i ostvario baš u Sloveniji.
Poslije završenog Konzervatorija u
Pragu 1871. godine postaje ravnatelj
orkestra, tj. koncertni majstor
Staleškog kazališta (*Deželnog
gledališča*) te učitelj violine u školi
*Filharmonijske družbe (Filharmonične
družbe)* u Ljubljani. Za vrijeme
Prvoga svjetskog rata (1914. – 1918.)
Gerstner je i vodio rad *Družbe*.
Kao solist je nastupao s orkestrom,
a posebno kao voditelj njegova
gudačkog kvarteta. Često je gostovao,
najviše po Austro-Ugarskoj Monarhiji
i Njemačkoj. U recenziji knjige
zaslužni profesor dr. Primož Kuret
piše »Jernej Weiss je već za vrijeme
svog studija u Regensburgu u
Glazbenom institutu sudetskih
Nijemca pronašao sjećanja Hansa
Gerstnera, zadnjega glazbenog
ravnatelja ljubljanske Filharmonijske
družbe, koje je napisao u starosti od
85 godina za svoju djecu. Gerstner
kao pozoran kroničar izvještava o
glazbenim događajima u Ljubljani u
drugoj polovini 19. st. te s početka
20. st., kada je kao violinist, koncertni
majstor, glazbeni pedagog na različitim
ljubljskim školama aktivno suoblikovao
ljubljski glazbeni život. Weiss je
monografiju podijelio na biografski
dio, koji u kronološkom redu obrađuje
Gerstnerov životni put, a u drugom
djelu donosi prijevod njegovih
sjećanja. Djelo je interesantno i
dragocjen prikaz rada Filharmonijske
družbe, njegovih kontakata s

velikim umjetnicima tadašnjeg vremena, a sve to svjedoči o Gerstneru i njegovoj umjetničkoj djelatnosti. Monografija sadrži besprijekornu znanstvenu argumentaciju i produbljen komentar teksta. Prijevod je tečan i čitljiv. Slika ljubljanske Filharmonijske družbe tako uz dosadašnja istraživanja dobiva novu, osobnu dimenziju jednog od njezinih glavnih protagonista. Uz malobrojna glazbena svjedočanstva iz onih vremena, to je vrlo dragocjen dokument.«

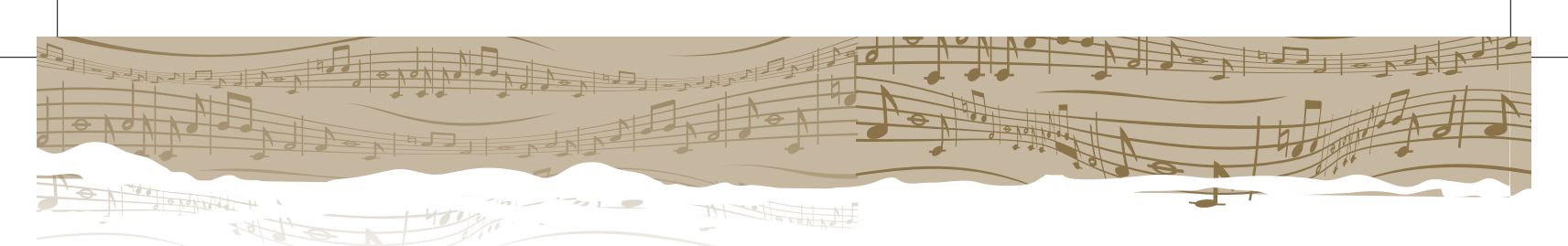
Budući da je (Hans) Gerstner rođen u malome gradiću Luditzu (Žlutice), u Šleziji, odmah do nekadašnje njemačko-češke jezične granice, na njega su utjecali tadašnji Nijemci, a onda i Slovenci, budući da je u Ljubljani ostao sve do svoje smrti 1939. te je na ljubljanskim Žalama i pokopan. Njegova životna i radna, zapravo umjetnička, šetnja kroz Ljubljano, gdje je živio i radio čitavih 68 godina, ukazuje na njegovu (violinsku) zrelost; on je ipak poslije diplome na glazbenom Konzervatoriju u Pragu (1871.) najprije nakratko bio u službi u Pragu, a potom u Ljubljani, gdje je uspio na dva područja: na pedagoškom i izvođačkom; kako na njegovoj Filharmonijskoj sceni, tako i drugdje. Ondje, u Ljubljani, sreo se je, u jedinoj, i to nepotpunoj sezoni 1881./82., s Gustavom Mahlerom, kapelnikom zaposlenim u ljubljanskom kazalištu, kojega je upoznao kao još »nepoznatog pijanista i dirigenta«. Gerstner je bio i začetnik i svjedok početka vagnerijanstva u Sloveniji. Njegov rad violonista i koncertnog

majstora – pedagoga u Filharmonijskoj družbi je plod ustaljenog (izvođačkog) krešenda, gostovanja nekih vrhunskih stranih glazbenih umjetnika (uz već spomenutog G. Mahlera, J. Brahmsa, E. d'Alberta, R. Straussa, H. Richtera, F. Weingartnera i dr., s kojima je ostao u prijateljstvu te se s njima i dopisivao), njegovih (solističkih) gostovanja u inozemstvu te čak ravnateljskog mjesta (tijekom Prvoga svjetskog rata, 1914. – 1918.) u Filharmonijskoj družbi. On je bio posljednji ravnatelj, a time i svjedok njezina ukidanja. Od njezina kraja (1919.) pa do svoje smrti (kao piše J. Weiss), nakon što je poklonio 48 godina požrtvovanog rada Filharmonijskoj družbi, Gerstner je preživljavao s mizernom mirovinom. Zbog toga se je morao sve do svoje 83. godine, usprkos više nego očiglednim zaslugama ne samo za glazbenu Ljubljano, nego i za njezinu cjelokupnu pokrajinu, uzdržavati privatnim poučavanjem. To je, uz još nekoliko drugih teškoća u široj obitelji, a njegove žene osobito, učinilo Gerstnerove zadnje godine u jeseni njegovog života u Ljubljani više nego teškima. Unatoč svemu tome Gerstnerov život za glazbu je i dalje postojao; glazba je bila njegov *spiritus agens*. Objavljeni su bili i već spomenuti Gerstnerovi memoari, koje je autor u prijevodu podijelio na rođeni Luditz (1851. – 1864.), Prag (1864. – 1871.) i Ljubljano (1871. – 1939.).

U Weissovoj knjizi slijede još *Umjesto zaključka: Koncept nacionalne glazbene kulture H. Gerstnera*, prijevod sažetka na

engleski jezik (*Summary*), *Popis izvora i korištene literature* i *Imensko kazalo*. Očito je sada već u Weissovoj »domaćoj« izdavačkoj kući (»Litera«) i na Sveučilištu u Mariboru uspio spomenuti rad otisnuti, na 209 stranica, sa svega 279 bilježaka. Vidljiv je poseban interes autora za primarne izvore i njihovo citiranje, što još dodatno odlikuje autora, najprije kao (izvornog) istraživača, a onda i kao pisca rezultata svojih istraživanja. Upravo na temelju Weissovih dosadašnjih (autorskih) rezultata vidljivo je zamjetljivo napredovanje u slovenskoj (glazbenoj) povijesti.

Drugi recenzent, prof. dr. Matjaž Barbo, o knjizi je napisao: »Monografija donosi prvi širi uvid u život i rad jedne od najistaknutijih osoba koje su formirale slovenski glazbeni život potkraj Austro-Ugarske Monarhije, H. Gerstnera. Autor je ... kritički komentirani rad Gerstnerovih memoara popratio opsežnim i produbljenim prikazom Gerstnerovog rada, njegove uloge, a osobito njegova utjecaja na napredak ljubljanske Filharmonijske družbe i slovenske glazbe na prijelazu iz 19. u 20. st. Rasprava tako prelazi iz samo kritičke objave izvora u opsežnu studiju o Gerstnerovom životu i slovenskim kulturnim prilikama u burnim i prijelomnim desetljećima. Također je značajna činjenica da se po svjedočenju jednog od glavnih protagonista izravno približavamo polugama koje su određivale sliku glazbenog života u Sloveniji na kraju 19. stoljeća i u prvim desetljećima 20. stoljeća. Tako prijevod, kao

i stručna studija koji prate rad, predstavljaju važno obogaćenje inače trajno rabljene stručne terminologije. Rad, napisan u tečnom i čitkom stilu, obilježava metodološka jasnoća i znanstvena askeza.«

Češki glazbenici u 19. i na početku 20. stoljeća u Sloveniji

Najnoviji i posljednji autorov doprinos u tom smjeru je, zapravo, Weissov obol svih njegovih dosadašnjih nastojanja na području rasprava o »češko-slovenskim glazbenim odnosima« (budući da ih slijedi od svog diplomskog rada, pa sve do doktorske disertacije na Odjelu za muzikologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani, 2003. – 2009.). Cijelo vrijeme u središtu njegove pozornosti su glazba i glazbenici, Česi i Slovenci (i/ili obratno). Ta najnovija Weissova studija, tj. monografija, iako je opsežna, i unatoč dosadašnjim (sporadičnim) nastojanjima drugih autora, ona predstavlja samo »vrhunac ledenog brijega«, ne samo glazbenog, nego i povijesnog fenomena o prisutnosti čeških glazbenika na slovenskome zemljopisnom prostoru.

Knjiga nosi naslov *Češki glazbenici u 19. i na početku 20. stoljeća u Sloveniji*, u izdanju istih izdavača: izdavačka kuća »Littera« iz Maribora i Pedagoški fakultet Sveučilišta u Mariboru (2012.). Na ukupno 616 stranica donosi produbljenu studiju o navedenim odnosima, prikazujući brojne pojedince koji su u tome vremenu bili vrlo tijesno povezani sa Slovencima. Tako tijesno da je npr. još dan danas

jedina slovenska nacionalna opera, *Gorenjski slavuj* (*Gorenjski slavček*), autora Antona Foersterera, ujedno i rad Čeha; da je npr. malobrojni orkestar (prve) Slovenske filharmonije u vremenu djelovanja vrsnog češkog dirigenta Vaclava Talicha u Ljubljani (1908. – 1912.) brojio više od polovine čeških glazbenika itd. Na (ljubljskoj) promociji te knjige (u Trubarovoj kući književnosti, 17. svibnja 2013.) među ostalima moderator dr. Jonatan Vinkler ponovio je već zapisanu konstataciju Weissova (novog) prinosa glazbenoj povijesti, utemeljenog uglavnom na primarnim (povijesnim) izvorima. S tim konstatacijama se je složio i drugi promotor knjige, prof. dr. Primož Kuret, najviše zaslužan u Sloveniji za povijest Filharmonijske družbe, izravnog prethodnika današnje Slovenske filharmonije.

Ta knjiga je nedvojbeno izvrstan, možda čak i prvi te vrste dokaz toga. Knjigu obogaćuje 1243 bilježaka, a poslije autorovog predgovora i uvoda kreće *in medias res*: od kulturno-političkih odnosa u češkim i slovenskim zemljama u 19. i na početku 20. stoljeća, pa sve do završetka. Česi i Slovenci su predstavljeni i na engleskom jeziku u sažetku (*Summary*). Izvori i literatura nabrojani su na 39 stranica, i to u 413 jedinica, a slijedi i popis 207 nepotpisanih jedinica (članci, zapisnici i dopisi) na 8 stranica. Na zadnjim (27) stranicama je popis 695 (slovenskih i stranih) imena (imensko kazalo), koja su u spomenutoj knjizi obrađena, popisana ili kako drukčije spomenuta.

Prvi recenzent, red. prof. dr. Matjaž Barbo, piše ovako o zadnjem Weissovom muzikološkom radu u Sloveniji: »Prisutna knjiga predstavlja posebnu dragocjenu studiju protoka čeških i slovenskih glazbenika u stoljećima dugog i neprekidnog kontinuiteta međusobne suradnje. Kulturno-političkom okviru slijedi najprije analiza značenja pojedinih čeških glazbenika u Sloveniji. Zatim autor analizira utjecaje centralnih čeških glazbeno-pedagoških institucija na formiranje tamo školovanih slovenskih glazbenika. Posebno je opsežno u knjizi poglavlje posvećeno glazbeno-stvaralačkom djelovanju čeških glazbenika u Sloveniji. Rasprava jasno analitički utvrđuje da su upravo češki glazbenici u velikoj mjeri bitno obilježili nastanak i razvoj nekih središnjih glazbenih vrsta u Sloveniji.

U knjizi je moguće slijediti kritičku analizu koncepta nacionalne glazbene kulture, koja nadmašuje u prošlosti više puta naglašenu ekskluzivističku nacionalnu polarizaciju. Osim toga je potrebno istaknuti da je to djelo koje u velikoj mjeri otkriva ne samo neka manje poznata glazbena imena, nego se posvećuje i skladateljskim područjima koja se u Sloveniji još uvijek smatraju neistraženima. Autor tako egzaktnom i širokom analizom postojećih izvora, s lucidnom znanstvenom hrabrošću, a ujedno i tečnim stilom, čitatelju crta plastičnu sliku opisanih odnosa.«

Budući da nas je recenzent proveo kroz cjelinu Weissove knjige, možemo sada djelo kronološki sagledati kroz poglav-

lja, tj. njihovu podjelu: češko-slovenski kulturni kontakti do početka 19. st., kulturno-politički odnosi u češkim i slovenskim zemljama do 1848. godine, kulturno-politički odnosi u češkim i slovenskim zemljama između 1848. i 1861. godine, kulturno-politički odnosi u češkim i slovenskim zemljama između 1861. i 1914. godine; zatim slijedi popis, tj. (nova) rasprava o češkim glazbenicima u prvoj polovini 19. stoljeća u Sloveniji: František Josef Benedikt Dusik, Venčeslav Wratny, Josef Mikš, Jan Slavik, Gašpar Mašek i Josef Beneš. U okviru glazbeno-organizacijskog djelovanja čeških glazbenika u glazbenim ustanovama u Sloveniji u drugoj polovini 19. i na početku 20. st. autor se usredotočuje na područja kao što su čitaonice i slično: Ljubljanska čitaonica, Tršćanska čitaonica, Mariborska čitaonica, Filharmonijska družba u Ljubljani, Dramatičarsko društvo, Cecilijansko društvo u Ljubljani, Glazbena matica u Ljubljani, Slovenska filharmonija i Slovensko zemaljsko kazalište. U okvirima glazbeno-stvaralačkog djelovanja čeških glazbenika u Sloveniji u drugoj polovini 19. i na početku 20. st. posebno su predstavljeni: Anton Nedvěd, Anton Foerster, Emerik Beran, Karel Hoffmeister i Josef Procháska. U okviru nastavka tog poglavlja, zapravo u jednakom vremenskom razdoblju, slijedi njihovo glazbeno-izvođačko

djelovanje u kojem možemo istaknuti: Antona Nedvěda, Antona Foerstera, Filharmonijsku družbu u Ljubljani, Glazbenu maticu u Ljubljani, Njemačko i slovensko zemaljsko kazalište, glazbeno-izvođačku djelatnost čeških glazbenika u Trstu, u Goriškoj i Štajerskoj te Slovensku filharmoniju. U okviru djelovanja čeških glazbenika na području glazbeno-pedagoške djelatnosti gotovo (doslovno) su ponovljena imena i neke od institucija te gradovi koje smo već spomenuli, kao i glazbeno školstvo u drugim glazbeno-pedagoškim ustanovama u Sloveniji. U okviru glazbeno-publicističkog djelovanja sudjelovali su najistaknutiji već spomenuti Česi u Sloveniji; a osim već nabrajenih tu su i Julius Ohm Januschowsky i Josip Michl.

Drugi recenzent Weissove knjige, doc. dr. Aleš Nagode, ovako je napisao o monografiji i najnovijim dostignućima: »Knjiga upotpunjava očitu bijelu mrlju o slovenskoj glazbenoj povijesti. Iako je pritek čeških glazbenika u Sloveniju u 19. stoljeću bio općepoznata činjenica, rasprava o njihovom djelovanju je do kraja obilježena prevladavajućom nacionalnom kulturno-povijesnom optikom. Uspješniji su se šutljivo »naturalizirali« i bili su tretirani kao »slovenski« glazbenici, a njihovi manje uspješni kolege su već za vrijeme života bili meta šovinstičkih ispada u javnim komunikacijskim sredstvima, a poslije

smrti ih je pogodila *damnatio memoriae* i od strane glazbene povijesti. Autor se prvi put u cjelini prihvatio pojave češke glazbene imigracije kao samostalne pojave, važne za slovensku kulturu. Kod opisivanja sudbine pojedinih glazbenika autor ne izbjegava otvoreno suočavanje s višestrukim odbijanjem slovenskog stanovništva uglavnom stručno bolje potkovanih čeških glazbenih umjetnika i nedoraslošću provincijske slovenske publike za recepciju umjetničkog djelovanja na vrhunskoj razini. Umjesto pojednostavljene slike općenitoga češko-slovenskog političkog i kulturnog bratstva na području glazbene umjetnosti, djelo opisuje raznolikosti s mnogo osobnih i općih interesa prije određene slike povijesnog događaja.«

Knjiga je dodatno opremljena slikama, ilustracijama, među kojima ima najviše čeških glazbenika i onih koje je za *Slovenske skladatelje – koncil slovenske glazbe* (mala ili Osterčeva sala u Slovenskoj filharmoniji u Ljubljani, 1936.) izradio (crteži, drvorezi i ulja) slikar i skladatelj Saša Šantel.

Izdavanje knjige, osim izdavača (»Litera & UM«, Pedagoški fakultet u Mariboru), podržali su i Javna agencija za knjigu te Forum slovenskih kultura. Knjigu je tehnički uredio Primož Žerdin, a izašla je u nakladi od skromnih 300 primjeraka.